

BOEKBESPREKINGEN

Lutz Kobes: *Die Versorgung von Kiefer-Gaumendefekten auf prothetischem Wege und deren Auswirkung auf die Bildung der Sprachlaute*. 148 pag. Carl Hanser Verlag, München 1968. Prijs 30 DM.

In dit als „Habilitationsschrift” uitgegeven werk worden niet alleen de mogelijkheden besproken bij de prothetische rehabilitatie van patiënten met aangeboren of verworven defecten in het gebied van de bovenkaak, maar ook de invloed van prothetische reconstructies op het herstel van de gestoorde spraak.

Voor de beoordeling van de fonetische waarde van de prothetische veranging wordt de spraak eerst vastgelegd op geluidsband en de hierbij geconstateerde afwijkingen worden daarna zichtbaar weergegeven door middel van frequentie-analyse, waarvoor de geluidsspectrograaf (Sona-Graph, Kay Electric Co.) wordt aanbevolen.

De fonetische resultaten bij patiënten met verworven en aangeboren defecten mogen niet met elkaar worden vergeleken omdat de eerste categorie vóór de mutilerende ingreep (kaakresectie) over een normale spraak beschikte, terwijl daarentegen de onbehandelde palatoschisma-patiënt nooit goed heeft kunnen spreken en dit zonder chirurgische of prothetische behandeling ook niet kan leren. Uit de getoonde sonogrammen blijkt overigens dat bij samenwerking tussen prothetist en spraakleraar goede resultaten kunnen worden bereikt.

De prothetische behandeling van kaakdefecten wordt in het boek minder uitvoerig en systematisch behandeld dan de titel zou doen vermoeden; verreweg de meeste aandacht wordt besteed aan het onderzoek naar de spraakresultaten. Bij het lezen van het boek dient men steeds goed voor ogen te houden dat de auteur zich heeft willen houden aan de bespreking van prothetische maatregelen en spraakresultaten. Juist bij de casuïstiek zou men immers graag iets meer hebben willen vernemen over de overwegingen die voerden tot een voorkeur voor prothetische behandeling in plaats van plastisch-chirurgisch herstel bij de besproken palatoschisma-patiënten.

In een paar korte hoofdstukken – voorzien van illustraties – wordt aangegeven hoe de auteur te werk gaat bij het vervaardigen van defectprothesen. De geschetste problemen met betrekking tot de retentie van prothesen na bovenkaakresectie illustreren nog eens dat overleg tussen chirurg en prothetist vanaf het begin van de behandeling een dwingende eis mag worden genoemd in het belang van een optimaal eindresultaat. Goede retentie van een defectprothese beïnvloedt zeer duidelijk de fonetische waarde van de rehabilitatie, zoals ook door de schrijver wordt gedemonstreerd bij de bespreking van sonogrammen van 43 patiënten, die met een uitvoerige toelichting in het tweede gedeelte van het boek zijn opgenomen.

Het interpreteren van de afgebeelde sonogrammen is bijzonder moeilijk en nog ingewikkelder lijkt het te beoordelen welke maatregelen men zou moeten nemen om geconstateerde afwijkingen te corrigeren wanneer men niet tevens de beschikking heeft over de bijbehorende geluidsbanden.

Een en ander neemt niet weg dat het boek een waardevolle gids kan zijn voor iedere bij het onderwerp betrokken collega. Het gehele werk is zó grondig opgezet dat het wat moeilijk leesbaar is geworden; het bevat echter een aanzienlijke hoeveelheid basis-informatie die men buiten deze publikatie om slechts zeer moeizaam in verspreide artikelen bij elkaar zal kunnen vinden. Belangrijk voor diegene die zich verder wenst te oriënteren is ook de uit 448 titels bestaande literatuur-opgave, die zich niet uitsluitend beperkt tot de Duitse auteurs.

J. J. Kruisbrink

A. Breustedt: *Zahnärztliche Keramik*, 2e druk. 160 pag. VEB Verlag Volk und Gesundheit, Berlijn 1968. Prijs 33 MDN.

De eerste druk van dit boek werd in maart 1967 (N.T.v.T. 74: 202) besproken en reeds nu is de tweede druk verschenen. Het is op prettige en overzichtelijke wijze geschreven en rijkelijk met, merendeels goede, afbeeldingen geïllustreerd.

In de eerste druk werden de moderne metaal-porselein combinaties, de afdruktechniek en modelvervaardiging zeer summier en nogal eenzijdig behandeld. Door toevoeging van een aantal hoofdstukken waarin deze technieken worden besproken, is de schrijver erin geslaagd, een zeer acceptabel en volledig overzicht te geven van de huidige stand van de porseleintechniek in de tandheelkunde.

Het is jammer dat het hoofdstuk over het afdruk nemen met silicoon-afdrukmassa's een wat ondoordachte indruk maakt. De technieken, beschreven op blz. 76, 77 en 78, nl. de zgn. Korrektur-Abdruck en het „Doppelabdruckverfahren”, zijn beslist onbetrouwbaar en veroorzaken te vaak mislukkingen.

Het is vreemd dat de gespoten afdruktechniek hier ontbreekt, aangezien deze met dezelfde afdrukmaterialen tot aanzienlijk betrouwbaarder resultaat voert.

Een bespreking van de porseleinsorten op basis van aluminiumoxyde is in dit werk nog niet opgenomen.

Afgezien van deze tekortkomingen heeft het boek aanmerkelijk aan waarde gewonnen en kan in zijn huidige vorm als een uitstekend naslagwerk over het gebruik van porselein in de tandheelkunde dienen.

J. O. F. C. von Jessen

C. P. Adams: *Dental photography*. 84 pag., 54 afb. John Wright & Sons Ltd., Bristol 1968. Prijs 38 s.

Het nut van de fotografie voor onderwijs en wetenschap wordt algemeen erkend. Niet minder belangrijk is de fotografie als registratiemiddel in de klinische tandheelkunde. De auteur wil met dit boek dan ook in de eerste plaats de tandarts-amateur-fotograaf helpen zijn apparatuur te verbeteren of aan te passen ten einde in de tandheekkundige fotografie tot betere resultaten te komen.

Het boek begint met een korte uiteenzetting over enkele elementaire foto-technische begrippen zoals: brandpuntsafstand, diafragma, scherpte-diepte e.d. Na het bespreken van de meest geschikte camera-typen voor dit doel, wordt een uitvoerig overzicht gegeven van de foto-apparatuur die thans in de handel is. Uit deze opsomming kan de tandarts suggesties putten om zijn „vakantie-outfit” aan te passen aan de eisen van zijn beroep.

In afzonderlijke hoofdstukken wordt aandacht besteed aan diverse belangrijke onderwerpen, zoals: lichtgevoelig materiaal, verlichting, lichtmeting, filters enz.

In het hoofdstuk „Planned photography” wordt de nadruk gelegd op het feit dat het nuttig is de verschillende opname-technieken, afhankelijk van het onderwerp en de omvang daarvan, te standaardiseren. Dit werkt sneller en geeft meer vergelijkbare resultaten.

Ook over het verwerken van het fotomateriaal voor publikatie e.d. worden enige nuttige wenken gegeven; daarnaast besteedt de auteur aandacht aan de eisen die moeten worden gesteld aan het voor projectie geschikt maken van tabellen en schema's. Dit vooral in verband met de lettergrootte en -dikte van de te projecteren teksten.

Al met al een nuttig boek voor diegene die zich over dit onderwerp willen oriënteren. Het is klaarblijkelijk niet de opzet van de schrijver geweest een naslagwerk samen te stellen. Dit blijkt vooral uit de literatuuroverzichten die zijn opgenomen. Verscheidene onderwerpen worden dan ook niet of nauwelijks besproken. Enkele daarvan hadden naar de mening van recensent in dit boek wel de aandacht verdiend, bv. de lichtmeting door de lens, het gebruik van een instellicht voor de beoordeling van het onderwerp, de scherpte bij flitsfotografie, het drooghouden van het onderwerp bij mondfotografie en de kleur-„temperatuur” van de verlichtingsapparatuur.

In de hoop dat aan deze onderwerpen in een volgende druk meer aandacht zal worden besteed, kan dit boek reeds thans aan een ieder met belangstelling voor de tandheekkundige fotografie warm worden aanbevolen.

C. P. van Ooij

Voorlichtingsbureau voor de Voeding: *Nederlandse Voedingsmiddelentabel*. 34 pag., 24e druk. Den Haag 1968. Prijs f 0,50.

Sedert de Nederlandse Voedingsmiddelentabel voor het eerst werd gepubliceerd in de oorlogsjaren 1941/1942, werd zij herhaalde malen herzien en de buitenlandse analysecijfers werden meer en meer vervangen door cijfers, afkomstig van Nederlandse instituten.

Per 100 gram eetbaar gedeelte vermeldt de tabel van alle genoemde voedingsmiddelen (ruim 350) de analysecijfers voor de calorische waarde, het gewicht aan calorieën leverende voedingsstoffen (eiwit, vet, koolhydraten) en het gewicht van de belangrijkste mineralen en vitamines. Ook het gewicht aan water wordt afzonderlijk voor ieder voedingsmiddel opgegeven.

Voorts staan, ter oriëntering van de gebruikers van de voedingstabel, de hoeveelheden calorieën, voedingsstoffen en essentiële voedingsstoffen (vroeger veelal aangeduid met „nutriënten”) aangegeven die per dag worden aanbevolen voor bevolkingsgroepen van verschillende leeftijd en onder verschillende (arbeids)omstandigheden en afhankelijk van lichaams lengte en -gewicht.

Vermeldenswaard zijn nog een drietal kleine tabellen waarin resp. worden opgegeven de „maximum hoeveelheden natrium die toegestaan is per 100 gram zoutarm dieet”, de analysecijfers van mineraal- en tafelwater en van alcoholische dranken.

B. Z. Deenik

The London anti-fluoridation campaign: *Fluoridation: the case in favour, the case against*. The British Council, London 1969.

Het boekje, dat in feite een grote brochure is, bevat een soort vraag- en antwoordspel. Paragrafen van een uitgave van het Engelse „Ministry of Health” dienen als vraag. De „London Anti-Fluoridation Campaign” geeft antwoord en commentaar.

De „London Anti-Fluoridation Campaign” heeft een lofwaardige doelstelling: the preservation of freedom of choice in Britain... Op grond van deze doelstelling verwacht men een principiële benadering van de met waterfluoridering samenhangende vraagstukken. Helaas wordt de lezer teleurgesteld, want vrijwel uitsluitend de medische kanten komen ter sprake. Gegeven de opzet van het boekje kan het niet verwonderen dat daarbij voornamelijk kritiek wordt geuit.

Nu is het zonder twijfel nuttig, dat allen die zich met spuurwerk op het gebied van fluoridering bezighouden, of over het al of niet invoeren ervan moeten beslissen, door dit soort kritiek gedwongen worden zorgvuldig te werk te gaan en zich bewust blijven van hun verantwoordelijkheid. Terecht wijzen de schrijvers er bij voorbeeld op, dat de problematiek van gebruik van geconcentreerde babyvoeding nog onvoldoende bestudeerd is. Over

het verrichte werk op dat gebied wordt echter niet gerept. Door dit achterwege te laten begaan zij de fout die zij de voorstanders van de fluoridering verwijten, namelijk het onvolledig zijn. Het lijkt onvolledig in een uitgave van 1 januari 1969 over de fluoridering in Nederland alleen te vermelden dat Rotterdam deze heeft ingevoerd. Men zou op zijn minst tevens vermelding van Tiel verwacht hebben. Het is een even ontoelaatbare omissie in een overzicht van de stand van de fluoridering in West-Europa Ierland niet te noemen. Een volgend voorbeeld van de nalatigheden, is het niet vermelden van de verklaring van Dean waarin deze zich volledig achter de fluoridering stelt, nadat een journalist abusievelijk geschreven had dat hij er tegen zou zijn. De foutieve interpretatie van Dean's woorden is natuurlijk wel aangehaald. Onvolledig is het ook dat met betrekking tot het optreden van mongoloïde idiotie alleen een publikatie van Rappaport wordt genoemd. Het achterwege laten van vermelding van het onderzoek van Berry in dit verband doet aan kwade trouw denken.

Een klacht van de schrijvers is ook dat voorstanders van fluoridering elkaar napraten zonder zelf experimenteel werk te hebben gedaan. Het gezegde van de balk en de splinter lijkt hier op zijn plaats. Op gezag van een Franse hoogleraar nemen de schrijvers aan dat het effect van fluoridering niet tot op hogere leeftijd aantoonbaar is. Aangezien in Frankrijk nog geen vergelijkende klinische proef is begonnen vraagt men zich af waarop die uitspraak berust; vooral omdat er voldoende gegevens zijn die het zeker maken dat van een blijvend effect kan worden gesproken.

Men moet bijna aan misleiding denken als geschreven wordt dat met fluoride bevattende tabletten een veel groter cariës-preventief effect wordt bereikt dan met waterfluoridering. Voor de Nederlandse lezer is het daarnaast nuttig er rekening mee te houden dat dergelijke tabletten hier meer kosten dan in Engeland het geval schijnt te zijn. Volgens het boekje kosten daar de tabletten voor één kind voor een jaar 10s. 0d.

Concluderend kan gezegd worden dat het boekje, hoewel het geen nieuwe gezichtspunten bevat, voor de reeds goed geïnformeerde lezer nuttige lectuur verschaft. Het geeft de voorstanders van fluoridering vooral een inzicht in de gevoelens van de tegenstanders. Gevoelens waaraan men niet achteloos voorbij mag gaan. Lezers met een oppervlakkige kennis van de fluorideringsproblematiek wordt aangeraden de waarde van het geschrevene punt voor punt zorgvuldig te wegen.

B. Houwink

Dr. med. dent. Gerhard Tanzer: *Angewandte Kunst in der prothetischen Stomatologie*. 207 pag., 189 afb. VEB Verlag Volk und Gesundheit, Berlijn 1968. Prijs (geb.) 65 DM.

Het kunstzinnig vorm geven behoort, naast een wetenschappelijke denkwijze, tot de voorwaarden voor succes in de prothetische stomatologie. Zij

kan door ieder aangeleerd worden aangezien het in ons geval een zuivere nabootsing betreft van de natuur. Men dient slechts de principes te kennen naar welke die vorm moet worden gegeven en daarvan wordt in dit boek verslag gedaan. Aldus de introductie op de binnenzijde van de flap van dit groot-formaat boek met de indrukwekkende titel.

De inhoud is verdeeld over 14 hoofdstukken waarvan de eerste 9, waarin de grondslagen van de fysionomische prothetiek worden uiteengezet, in het bijzonder bestemd zijn voor studenten, jonge practici en tandtechnici. In het tweede deel – over de doeleinden – wordt verband gelegd tussen de prothese en de invloed op de psyche van de prothesedragers.

De schrijver schakelt min of meer de oudere practicus uit omdat deze geacht wordt niet voldoende toegankelijk te zijn voor nieuwe opvattingen zoals zij door hem worden ontwikkeld. Hij stelt, dat (pas) in de laatste 10 jaren een visueel gunstige werking van het zichtbare deel van de prothese meer betekenis heeft gekregen, als kenmerk van de gestegen levensstandaard.

Aan deze vraag kan de tandarts eensdeels tegemoet komen door de nieuw gecreëerde tandvormen. Worden deze echter op de conventionele wijze opgesteld dan zal de prothese zich nog steeds als zodanig verraden. Bijgevolg is het wetenswaardig te ontdekken hoe wèl moet worden tewerk gegaan om dit te vermijden. Dit nu is het doel dat de auteur zich gesteld heeft, waarbij hij meent (ondanks geïsoleerde publikaties) pionierswerk te verrichten.

Het heeft voor de lezers van het Tijdschrift weinig zin op de inhoud in details in te gaan; in de loop der jaren zijn aan het thema van dit boek regelmatig opstellen gewijd.

Wat opvalt is de onevenredig grote plaats die – vooral ten behoeve van de tandtechnicus – aan de tandmorfologie is toegekend, niet alleen van de kronen maar zelfs ook van de wortels. Men zou zo denken dat de 40 bladzijden die eraan gewijd zijn, aan de desbetreffende publikaties hadden kunnen worden overgelaten. De schrijver verlangt niets minder dan boetsers van vergrote modellen en het snijden van tanden uit gips.

Het boek bevat een veelheid van afbeeldingen die men eerder zou verwachten in een boek over de tandanatomie. Dit temeer omdat de moderne kunsttandvormen nu eenmaal ter beschikking staan en deze door de fabrikanten voldoende aan de prothetische behoefte zijn aangepast om een natuurgetrouw effect te kunnen realiseren, waar nodig nog door beslijpen. De auteur acht een brede morfologische kennis blijkbaar van groot belang; de ondertitel luidt dan ook „Beitrag zur Formenlehre der Zähne”.

Maar los daarvan blijft hoofdzakelijk de opstelling van het gebitsfront in nauwe relatie tot het geval en daarover vindt men elders in het boek uitvoerige informatie.

Wanneer vooropgesteld wordt dat de met de onderhavige materie vertrouwde practicus veel van zijn eigen inzichten in het boek kan terugvinden, dan betekent zulks niet dat hij de stofbehandeling als doeltreffend

kan beschouwen. De auteur wil de ogen openen voor essentiële details naast de principiële opzet waarvan moet worden uitgegaan. In de natuurfilosofische schrijftrant, die met een didactische wegwijzing onverenigbaar is, komen noch de hoofdzaken noch de belangrijke details voldoende afzonderlijk naar voren om de lezer een scherp begrip te geven van datgene waarop het bij de constructie van een fysionomisch zich niet verradende, tandeloosheid maskerende prothese aankomt.

Gelijk reeds werd opgemerkt heeft de schrijver zijn boek ook bestemd voor de tandtechnicus. Het gevolg is dat hij deze met werkzaamheden belast die – wil men het beoogde doel bereiken – voor rekening dienen te komen van de man aan de stoel. Als vanouds laat de schrijver de tandkeuze over aan het laboratorium in plaats van dat hij dit zelf doet. De technicus krijgt alleen gegevens. Met de wenselijkheid van een mogelijk vernieuwde keuze wordt geen rekening gehouden, wil men door onderlinge vergelijking tot een maximaal harmonisch effect komen. Om de juiste lipvulling na te streven is de eenvoudigste methode deze door modellering in de frontale bovenwaswal vast te leggen. Zij vindt geen vermelding; in plaats daarvan wordt een apparaat de „stomascop” aanbevolen waarmee de lipvulling op de articulator kan worden overgebracht.

Ook wordt bij de bepaling van de verticale relatie van de onderkaak niet uitgegaan van de fysiologische rustpositie; deze vindt nergens vermelding. Hoofdzak is de fysionomische kijk op het geval als uitgangspunt voor de constructie. Dat de plaats van het incisale niveau van groot belang is voor een harmonische zichtbaarheid van het gebitsfront wordt eveneens verwaarloosd. Kortom men zoekt tevergeefs naar allerlei essentiële bijzonderheden waarvan de stelselmatige inachtneming voor het natuurgelijkende effect van groot belang zijn. Andere die wèl in de tekst verwerkt zijn ontmoet men op een onverwachte plaats waarbij zij in de wijdloperige beschrijving niet tot hun recht komen. Omgekeerd wordt er veel door de schrijver te berde gebracht dat niet bijdraagt tot het beoogde doel, de lezer een analytisch inzicht bij te brengen. Er wordt nodeloos veel in de diverse hoofdstukken ondergebracht dat gevoegelijk achterwege had kunnen worden gelaten; het werkt eerder verwarrend dan verduidelijkend. Toegegeven moet worden dat bij een meer toegespitste stofbehandeling de omvang van het werk heel wat bescheidener zou zijn uitgevallen, zij het met meer didactisch resultaat, al verdient het aanbeveling in het algemeen zijn verwachtingen (op grond van de ervaring) niet de vrije teugel te laten.

P. H. Buisman